

ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ

УДК 37.014(073)

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ТА ІДЕАЛИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ UKRAINIAN MODERN EDUCATION:

VALUES-BASED REFERENCE POINTS AND IDEAS

В. І. Бобрицька

Актуальність теми дослідження. Розбудова сучасної системи освіти в Україні відбувається з урахуванням ціннісних орієнтирів та ідеалів, які відбивають актуальні суспільні виклики, завдання нового етапу розвитку національного державотворення, запити громадян на якісну освіту.

Постановка проблеми. Ціннісні орієнтири та ідеали сучасної освіти України є визначальними чинниками консолідації зусиль наддержавних структур, держави, громадянської спільноти, педагогічних об'єднань і закладів освіти різного рівня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку ціннісних вимірів освіти в її всезагальному вимірі були предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких – В. Андрущенко, В. Бондар, Н. Ничкало, В. Савельєв, С. Сисоєва та ін.

Постановка завдання. Визначення цінностей та ідеалів сучасної освіти України, на яких має будуватися державна освітня політика з тим, що реалізувати суспільне й державне призначення освіти.

Виклад основного матеріалу. На думку автора статті аксіологічними азимутами сучасної освіти України мають стати

Urgency of the research. The modernisation of a contemporary educational system in Ukraine is taking place with taking into account values-based reference points and ideals that reflect the actual social challenges, and the task arising at a new stage in the progression of our nation state building, and the demands of citizens for quality education.

Target setting. Values-based reference points and ideals of modern education of Ukraine are the decisive factors for consolidating the efforts of supranational structures, the state, the civil community, pedagogical associations and educational institutions of various levels.

Actual scientific researches and issues analysis.

The issue of the amplification of value factors measurement of education in its overall perspective has been the subject of the research of many local scholars, who are as follows: A. Andrushchenko, V. Bondar, N. Nychkalo, V. Saveliev S. Sysoieva and others.

The research objective. To specify the values and ideals of modern education in Ukraine viewed as the ones which the state educational policy should be built on to put the public and state education mission in action.

The statement of basic materials. From this article author's perspective, the below outlined values should become the "axiological azimuths"

гуманістичні (визнання того, хто вчиться, і того, хто навчає, носіями суб'єктивного досвіду, у контексті якого вони сприймають і здійснюють будь-які освітні та виховні впливи) й гностичні цінності (освіта покликана навчити молоде покоління оптимальних способів орієнтування в довкіллі, підготувати до застосування набутих знань у власній життєвій практиці в умовах стрімко змінюваного зовнішнього світу), цінності соціальних відносин (з метою згуртування спільноти, для якої характерними є втрата цінностей та ідеалів соціально справедливого суспільства, потрібно реалізувати соціально зорієнтовану модель освіти), цінності громадянського виховання (важливими є повага до життя й прав інших, відповідальність, свобода, толерантність, гуманізм, здоров'я людини, миролюбність та інші), цінності та ідеали в умовах відкритої освіти (віддзеркалює пошук нових форм, процесів перетворення традиційних замкнутих шкіл (з високим рівнем централізації в управлінні) у відкриті освітні заклади, поєднані різноманітними зв'язками з різними галузями людської діяльності і складовими навколишнього середовища), цінності сімейного виховання (утверджуються через призму педагогічної культури батьків, їх задоволення буттям, усвідомлення смислу спадкоємності поколінь, любові до людей як найвищої міри духовності), здоров'язбережувальні цінності (система ідеальних зразків, на основі яких відбувається формування довгострокових цілей, процесу мислення, визначення індивідуального стилю буття та способу життя індивіда, а у глобальному масштабі – “здоров'я довкілля” і “здоров'я планети”).

Висновки. Перспективи, що

of modern education in Ukraine, namely: humanistic values (the recognition of both that one who gains knowledge and that one who transmits knowledge to be the bearers of subjective experience, in the context of which they perceive and carry out any educational and instructional effects) and gnostic values (education is intended to teach the younger generation how to best orient in the environment, how to get ready for the use of acquired knowledge in their own life-related practices in a rapidly changing surrounding world), values of social relations (in order to consolidate a community which is now characterized by the loss of values and ideals of a socially just society, it is necessary to implement a socially oriented model of education), the values of civic education (it is respect for life and the rights of others, responsibility, freedom, tolerance, humanism, human health, peace of mind and others that are essentially important), values and ideals in an open education environment (reflects the search for new forms, transformation processes of traditional closed schools (with a high level of centralization in management) into open educational institutions, connected by various links with various branches of human activity and environmental components), the values of family upbringing (they are adopted through the prism of the pedagogical culture of parents, through their satisfaction with being, through the awareness of the meaning of continuity of generations, through the love to people as the highest degree of spirituality), health saving values (it is a set of perfect samples, used as a the basis for long-term goals setting, for the process of thinking, for choosing some personal lifestyle and the lifestyle of the individual, and on a global scale – for “environmental health” and “health of the planet”).

Conclusions. Prospects to have

відкриваються у зв'язку з розумінням того, що освіта у XXI столітті має набувати статусу глобальної стратегії розвитку цивілізації, забезпечують ще більші можливості для світу й України, зокрема, щодо розвитку цінностей та утвердження ідеалів освіти, консолідації зусиль суспільства і педагогічної спільноти в забезпеченні соціально-ціннісних і особистісно-ціннісних важелів реформування системи освіти України в національному й світовому масштабах.

Ключові слова: освіта, цінності, освітні ідеали, освітня політика України.

become apparent due to the realization of understanding of the fact that education in the twenty-first century is going to acquire the status of a global strategy of civilization, providing more opportunities to the world and Ukraine, in particular, with respect to the development of values and consolidation of the ideals of education, consolidation of the efforts of a society and educational community in ensuring social value-based and personal-value levers of reforming the educational system of Ukraine on a national and global scale basis.

Key words: education, values, educational ideals, educational policy of Ukraine.

Постановка проблеми. Стратегічним пріоритетом розвитку освіти в сучасній Україні є формування суспільства, яке постійно навчається, засвоюючи одночасно демократичні цінності, розвиваючи громадянське суспільство [1, с. 16]. Розбудова сучасної системи освіти в Україні відбувається з урахуванням актуальних суспільних викликів, нового етапу розвитку національного державотворення, складної динаміки перебігу духовно-культурних, соціальних, економічних процесів в українському суспільстві. Ці процеси супроводжуються пошуком ефективних механізмів планування та впровадження освітньої політики України з орієнтацією на фундаментальні глобальні цінності освіти як стратегічного ресурсу соціально-економічного і культурного розвитку країн світу, важливого важеля цивілізаційного розвитку [1; 11].

Базовим методологічним умовиводом для визначення ціннісних орієнтирів та ідеалів сучасної освіти України є обрана автором позиція щодо визначальної ролі консолідації зусиль наддержавних структур, держави, громадянської спільноти, педагогічних об'єднань і закладів освіти різного рівня в утвердженні соціально-ціннісних і особистісно-ціннісних чинників модернізації української освіти як потужного ресурсу її розвитку. З огляду на це, спрямування нашого дослідницького інтересу на здійснення аналізу цінностей та ідеалів вітчизняної освіти в контексті сучасних суспільних викликів є цілком обґрунтованим.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання розвитку ціннісних вимірів освіти в її всезагальному вимірі були предметом наукового дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких – В. Андрущенко, В. Бондар, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Савельєв,

С. Сисоєва та інші. На ґрунті європейського досвіду, однак у органічному поєднанні з національними традиціями, проблеми інтеріоризації цінностей і утворених ними ціннісних орієнтацій молоді під час навчання висвітлювали А. Алексюк, Г. Балл, І. Бех, С. Гончаренко, С. Максименко та інші. Автором цієї публікації було виконано низку досліджень, які дали змогу здійснити аксіологічний дискурс освітньої політики України [2], висвітлити ціннісну платформу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття [3; 4], схарактеризувати аксіологічні азимуту глобальної освітньої політики [11], розкрити цінності й ідеали української школи в контексті формування постіндустріального суспільства [12], що й створило теоретичне підґрунтя для здійснення цієї наукової розвідки.

Формулювання мети статті та її завдань. Метою статті є визначення цінностей та ідеалів сучасної освіти України, на яких має будуватися державна освітня політика з тим, що реалізувати глибинне призначення освіти як основи інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, засобу утвердження гармонійної форми розвитку суспільства, збереження майбутнього для держави й кожного її громадянина, об'єднаних спільними цінностями і культурою. Для реалізації мети дослідження, на нашу думку, слід зосередити увагу на розв'язання таких завдань: 1) з'ясувати сутнісний зміст понять “цінність” та “ідеал” в проекціях розвитку національної освіти; 2) виокремити базові ціннісні орієнтири та ідеали сучасної освіти України.

Сутність понять “цінність” та “ідеал” в проекціях розвитку сучасної освіти України. Передумовою реалізації мети цього локального дослідження є визначення авторської позиції щодо розуміння сутності провідних понять – “цінність”, “ідеал”. На нашу думку, сутнісними характеристиками поняття “цінність” є: 1) те, що задовольняє інтереси і потреби особистості; 2) особлива індивідуальна реальність, суть якої полягає у її позитивній значущості; 3) “маркер” особливої значущості речей, процесів, ідей для життєдіяльності суб'єкта; 4) те, що впливає на мотивацію і вибір способів поведінки людини [3, с. 158]. Оскільки терміном “ідеал” позначають довершеність, досконалий зразок, кінцеву мету прагнень, діяльності [10], вважаємо, що формування способів дій, зокрема й у сфері освіти, згідно з ідеалом є специфічною людською формою життєдіяльності, бо припускає спеціальне створення образу мети діяльності до її фактичного здійснення.

Не можемо оминати увагою того, що нинішні, часто суперечливі, тенденції та суспільні виклики (глобалізація, національне самовизначення і зростання ксенофобії, вияви тероризму; демократизація і утиски прав людини; технологічний процес і

екологічна небезпека тощо) актуалізують пошук нових ціннісних азимутів глобальної освітньої політики [12, с. 26], що беззаперечно має визначальний вплив на формування векторів розвитку сучасної освіти України.

У вітчизняній освіті відбуваються процеси, що чітко окреслюють нагальні та перспективні завдання, основні цілі освіти в умовах постіндустріального суспільства. Ці процеси супроводжуються глобалізацією, зміною технологій, тенденціями до перегляду “класичного гуманізму” з його ідеями антропоцентризму та віри у всепереможну силу знань. В означеному контексті не втратили своєї актуальності відправні положення публікації ЮНЕСКО “Переосмислюючи освіту. Освіта як спільне благо?” (2015), а саме про те, що немає більшої перетворювальної сили за освіту, сили, здатної сприяти заохоченню прав людини і людської гідності, викоріненню бідності,

побудови кращого майбутнього для всіх, що базоване на рівності прав і соціальної справедливості, повазі до розмаїття культур, міжнародній солідарності і колективній відповідальності, які у сукупності є важливими аспектами об’єднавчого людського начала” [8, с. 6].

Зарубіжні вчені вказують на те, що аналіз змін в освіті є об’єктом прикладної етики. Саме через призму моральних та етичних вимірів М. Робертс у роботі “Стратегічний вибір для освітньої реформи” [14] аналізує наслідки освітніх змін, прагне сформулювати етичні висновки про роботу системи освіти в глобальному вимірі. На його думку, основою етичних суджень щодо ефективності освітньої системи є три напрями сучасної етичної теорії: консеквентуалізм, лібералізм, ком’юнітаризм. Зокрема, вчений вважає, що найвиразнішим підходом до формування етичних висновків про систему освіти є консеквентуалізм, який дає змогу формувати умовиводи про освіту на основі результатів її реалізації. При цьому, результати можуть оцінювати як споживачі освітніх послуг (позиція “суб’єктивного утилітаризму”) так і група експертів (позиція “об’єктивного утилітаризму”) [14].

Значущими для нас є напрацювання вітчизняних науковців, у яких окреслено сутність аксіологічного аспекту як предмета окремої галузі наукового дослідження феномену сучасної освіти. З цих позицій філософський ракурс означеної проблеми представлено у напрацюваннях В. Кременя, який основними цінностями сучасної епохи визначає: збереження природи; мирне співіснування людей, їх фізичне та психічне здоров’я; життя у злагоді з собою та іншими; повноту реалізації особистісного потенціалу; підтримку різноманітності культур [7]. Викладене дає підстави для визначення авторської позиції щодо обґрунтування базових ціннісних орієнтирів

та ідеалів сучасної освіти України.

Базові ціннісні орієнтири та ідеали сучасної освіти України. Передусім зазначимо, що позиціонування України як суверенної, демократичної, європейської країни зумовлює необхідність здійснення аксіологічного дискурсу вітчизняної освіти у двох аспектах: по-перше, з огляду на її міжнародний вимір, по-друге, у зв'язку з її зорієнтованістю на загальнонаціональні цінності, зокрема – осмислення освітньо-виховних цінностей та ідеалів сучасної української освіти. Стисло обґрунтуємо свою позицію.

Гуманістичні цінності. На сучасному етапі розвитку цивілізації освіта покликана не лише сформувати у молодого покоління теоретично обґрунтовані знання про наукову картину світу, але й навчити його оптимальних способів орієнтування в докiллі, підготувати до застосування набутих знань у власній життєвій практиці, зберегти життя на Землі і своє власне в умовах стрімко змінюваного зовнішнього світу. Це дасть змогу здійснити перехід від знання як пріоритетної цінності до набуття молодим поколінням ключових компетентностей, що створить передумови для нової системи політико-економічної діяльності, визначальною рисою якої буде духовно-творче і ненасильницьке суспільство [2, с. 153-154]. На наше переконання, провідною ідеєю гуманізації освіти є визнання того, хто вчиться, і того, хто навчає, носіями суб'єктивного досвіду, у контексті якого вони сприймають і здійснюють будь-які освітні та виховні впливи. Це найповніше втілення через цілі, зміст, форми, методи навчання окресленої у такий спосіб людської сутності. Це є основою є для надання переваги особистісному началу над навчально-процесуальним, що дає змогу розглядати учіння і виховання крізь призму людиноцентризму, а отже ураховувати потреби особистості, її інтереси та прагнення. Тож, гуманістична орієнтація освіти виводить на перше місце набір універсальних етичних принципів, на яких має бути базований комплексний розгляд цілей і організація освіти для всіх [8, с. 37].

У визначеному контексті гуманізація виявляється у реалізації основної функції освіти, яка полягає у передачі новому поколінню норм діяльності у формі знань, умінь, навичок, а також цінностей, ідеалів, настанов, правил соціальної поведінки тощо. Тому гуманізація освіти аж ніяк не ставить під сумнів значення знань, умінь і навичок, але визначає їх роль як засобів, інструментів самореалізації особистості в освітньому процесі. У цій інструментальній ролі знання, вміння і навички доповнюються індивідуальним досвідом кожного учасника освітнього процесу, особистісно прийнятими ними стратегіями творчої діяльності, а також вольовими якостями, потрібними для подолання труднощів, що постають на шляху

здобуття освіти впродовж життя, самореалізації в професії, самоактуалізації в соціумі.

Гностичні цінності. В усі часи існування освіти як інституції набуття знання вітчизняні і зарубіжні педагоги надавали виняткову увагу пошуку підходів до розв'язання проблеми ставлення учнів/студентів до навчання. Наявність інтересу до “учіння книжного”, бажання пізнати нове вважалося основою пізнання Істини як вічної цінності.

Сучасна освіта покликана готувати учнівську і студентську молодь до оперативного засвоєння нових знань, перманентного коригування раніш засвоєної інформації. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку цивілізації освіта покликана не лише сформулювати у молодого покоління теоретично обґрунтовані знання про наукову картину світу, але й навчити його оптимальних способів орієнтування в докiллі, підготувати до застосування набутих знань у власній життєвій практиці, зберегти життя на Землі і своє власне в умовах стрімко змінюваного зовнішнього світу. Це дасть змогу здійснити перехід від знання як пріоритетної цінності до набуття молодим поколінням ключових компетентностей, що створить передумови для нової системи політико-економічної діяльності, визначальною рисою якої буде духовно-творче і ненасильницьке суспільство [2].

Цінності соціальних відносин. Суперечки навколо ідеї виховання в процесі навчання часто зводилися до пошуку відповіді на запитання: Що дає освіта для соціалізації молоді, підвищення самоцінності особистості в соціумі, прилучення вихованців до цінностей взаємоповаги, колективних відносин, взаємодопомоги, підтримки?

Сучасний світ характеризується зростанням соціального розшарування аж до поляризації. Зокрема, неухильно збільшується кількість молодих людей, поведінка яких визначається асоціальністю й антисоціальністю. Оскільки освіта перебуває в центрі суспільної уваги, на неї традиційно покладаються сподівання щодо реалізації основоположних принципів і цінностей соціальних відносин, консолідації нації і соціальної справедливості. На нашу думку, логічний ланцюжок міркувань щодо розв'язання вищезначеної освітньо-виховної дилеми може вибудовуватися таким чином: з метою згуртування спільноти, для якої характерними є втрата цінностей та ідеалів соціально справедливого суспільства, економічна і політична нестабільність, зумовлена несправедливим розподілом суспільних благ, соціальною незахищеністю і соціальною дезадаптацією значної частини населення, зокрема молоді, потрібно реалізувати соціально зорієнтовану модель освіти [2].

Цінності громадянського виховання. Сучасні цивілізаційні процеси визначають нові орієнтири глобальної освітньої політики, контури якої

визначено, зокрема, Хартією Ради Європи про виховання демократичної громадянськості й освіти в галузі прав людини (11 травня 2010 р.). З огляду на це, особливо нагальними є питання виховання активного громадянина держави і світу, який усвідомлює особистісну відповідальність за свої рішення як такі, що можуть вплинути не лише на долю оточуючих, але й країни і людства загалом. Для такої особистості, на нашу думку, пріоритетними мають бути традиційні цінності: совість, гідність, взаємоповага, працелюбність тощо.

Вважаємо, що визначальними у характеристиці моральності громадянина мають бути такі риси, як доброта, увага, чуйність, милосердя, толерантність, совість, чесність, повага, справедливість, гідність, терпимість до людей, повага і любов до своїх батьків, роду [13, с. 86]. Але натепер особливої значущості набувають цінності громадянського суспільства, передусім такі: повага до життя й прав інших, відповідальність, свобода, толерантність, гуманізм, здоров'я людини, миролюбність та інші [4, с.7], що набуває виключної актуальності в умовах зовнішньої військової агресії, що чиниться на українську державу й громадян країни.

Переконані, що розвиток громадянського суспільства будується як взаємодія суб'єктів, а найважливішою складовою громадянської свідомості є моральність особистості як основа формування його національної самоідентифікації та патріотизму.

Цінності та ідеали в умовах відкритої моделі освіти. Глобалізація як реальність існування сучасного світу призвела до зміни цілей і змісту освіти, визначення ціннісної сутності освітнього процесу як відкритої системи. Зазначимо, що за сучасних умов успішно діють різні моделі відкритих шкіл у Великій Британії (громадська школа, відкриті університети), Сполучених Штатах ("школа без стін"), Німеччині ("місто як школа") тощо [9, с. 31].

Розроблення принципу "відкритості" в освіті відображає тенденцію століття, що віддзеркалює пошук нових її форм, процес перетворення традиційних замкнутих шкіл (з високим рівнем централізації в управлінні) у відкриті освітні заклади, поєднані різноманітними зв'язками з різними галузями людської діяльності і складовими навколишнього середовища. Освітній заклад як відкриту систему характеризують розширення соціальних контактів із сім'єю, взаємодія із закладами формальної і неформальної освіти, установами культури, соціальними інституціями, спрямування зусиль педагогів на інтеграцію з широким колом громадськості та співпрацю колективу закладу з різними громадськими і самоврядними організаціями тощо. Так, визначаючи важливість формування цінностей та ідеалів виховання в умовах відкритої моделі освіти усвідомлюємо соціально-

ціннісну роль різноманітних центрів, громадських організацій і об'єднань, масових рухів, масштабність яких буде зростати і набувати наднаціонального всезагального значення. При цьому освіта як провідна інституція набуття знань і соціалізації особистості має реалізувати свою роль у досягненні всеєдності поглядів, утвердженні пріоритетів громадянськості, гуманістичних ідеалів у єдиному соціокультурному просторі розвитку і становлення молодого людини як найвищої цінності суспільства.

Цінності сімейного виховання. Всі історичні етапи розвитку людства супроводжувалися переглядом функції сім'ї у формуванні в дітей затребуваних соціумом цінностей: працелюбства, відповідальності за старших і молодших, передачі народних звичаїв тощо. Набутий тисячоліттями досвід сімейного виховання є духовним надбанням людства, що активно діє до нашого часу у вигляді традицій, вірувань, уподобань, відображає неповторність духовного світу українського народу, формує національний менталітет особистості. З огляду не це, цілком логічним є те, що в наш час в структурі трансформаційних перетворень перебуває також і сім'я як найважливіший інститут соціалізації. В інформаційному обігу й побутовому вжитку з'явилися нові поняття, зокрема "соціальні сироти", що свідчить про кризові явища в сімейному устрої, нівелювання виховних ідеалів сім'ї. Переконані, що цінності сімейного виховання утверджуються через призму педагогічної культури батьків, їх задоволення буттям, усвідомлення смислу спадкоємності поколінь, любові до людей як найвищої міри духовності [2].

Здоров'язбережувальні цінності. Передусім зазначимо, що наукові оцінки глобальних цивілізаційних процесів початку нового тисячоліття більш ніж тривожні і примушують замислитися кожного, хто дбає не лише про своє життя і здоров'я, але й майбутнє нащадків. Людство перебуває у кризовій ситуації, потерпілим у якій є не тільки навколишнє середовище, але й сама людина, яка втратила свою природно-онтологічну орієнтацію і своєю діяльністю призвела до власного нездоров'я і нездоров'я довкілля [5, с. 234].

На жаль, протягом останніх десятиліть освіта багатьох країн світу, й України зокрема, орієнтувала молоде покоління на прийняття смислу існування людини, який не виводився з її природи, а виходив з ідеї про те, що людина має право й обов'язок вважати задоволення своїх інтересів вищою формою життя. Наслідком стали зміни у біологічній природі виду *Homo Sapiens*, зокрема, зниження функціональних резервів органів, систем організму загалом, порушення реактивності і резистентності, процесів саморегуляції і репродукції, як наслідок – зростання вразливості до збудників

численних хвороб, виникнення нових захворювань (“хвороб цивілізації”), народження ослабленого потомства тощо. У чому ж полягає вихід?

На нашу думку, свого роду осями координат, на основі яких слід розбудовувати освіту України, має стати така модель життєдіяльності людини, її ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших, в основі якої – здоров'язбережувальні цінності. Ці цінності мають потенціал щодо спрямування і корекції у соціальному, духовному, професійному, особистісному просторі поведінки людини. Для молодого людини система здоров'язбережувальних цінностей набуває характеру ідеальних зразків, на основі яких відбувається формування довгострокових цілей, процесу мислення, визначення індивідуального стилю буття та способу життя індивіда, а у глобальному масштабі – “здоров'я довкілля” і “здоров'я планети” [6].

Висновки. Узагальнюючи викладене, слід вказати на об'єктивно обґрунтовані ціннісні орієнтири та ідеали, за якими варто оцінювати дотримання етичних засад у освіті будь-якої країни, й України, зокрема. На нашу думку, такими аксіологічними азимутами сучасної освіти України мають стати гуманістичні й гностичні цінності, цінності соціальних відносин, цінності громадянського виховання, цінності та ідеали в умовах відкритої освіти, цінності сімейного виховання, здоров'язбережувальні цінності. Так, перспективи, що відкриваються у зв'язку з розумінням того, що освіта у XXI столітті має набувати статусу глобальної стратегії розвитку цивілізації, забезпечують ще більші можливості для світу й України, зокрема, щодо розвитку цінностей освіти, консолідації зусиль суспільства і педагогічної спільноти в утвердженні соціально-ціннісних і особистісно-ціннісних чинників реформування системи освіти в національному й світовому масштабах. Перспективою подальших досліджень автора є осмислення аксіологічних аспектів ідеалу нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко, ВП., 2015. ‘Освіта як ключовий чинник сучасних цивілізаційних процесів’, *Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія]*, Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, С. 13-33.
2. Бобрицька, ВІ., 2015. ‘Аксіологічний дискурс освітньої політики в контексті сучасних суспільних викликів’, *Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія]*, Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, С. 143-168.
3. Бобрицька, ВІ., 2013. ‘Аксіологічний дискурс ідеї педагогічної освіти в контексті сучасних запитів об'єднаної Європи XXI століття’, *Освітня політика: філософія, методологія, практика: міжнар. наук.-практ. конф., 23 – 24 жовтня 2013 р. : зб. матеріалів*, Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, С. 156-160.

4. Бобрицька, ВІ., 2013. 'Ціннісна платформа підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття', *Цілі та результати освітніх реформ: українсько-польський діалог : міжнар. наук. конф., 15 – 16 травня 2013 р. : зб. матеріалів*, Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, С. 5 – 10.
5. Бобрицька, ВІ., 2012. 'Освітня політика у галузі здоров'язбереження молоді за умов державного суверенітету', *Фізична культура і здоров'я в українському суспільстві : історія, сьогодення, майбутнє : міжнар. наук. конф., 18 – 19 жовтня 2012 р. : зб. матеріалів*, Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, С. 232 – 240.
6. Бобрицька, ВІ., 2003. 'Нормативно-правові та освітні аспекти формування здорового способу життя молоді в Україні', *Проблеми освіти: Наук.-метод. зб.*, Вип. 33, Київ, С. 152 – 160.
7. Кремень, ВГ., 2011. 'Поступ до нової філософії освіти в Україні', *Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку XXI століття: зб. наук. праць*, Черкаси, С. 11-21.
8. ЮНЕСКО, 2015. 'Переосмысливая образование. Образование как всеобщее благо', *Организация Объединенных Наций по вопросам образования, науки и культуры*. Доступно: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555r.pdf>> [Дата обращения 19 Декабря 2018].
9. Столяренко, О., 2008. 'Створення моделі виховання ціннісного ставлення до людини на основі ідей відкритої школи', *Рідна школа, № 3 – 4 (939 – 940)*, С. 30 – 33.
10. Аверинцев, СВ., ред., 1989. 'Философский энциклопедический словарь', Москва, 815 с.
11. Bobrytska, V., 2016. 'Axiological Azimuths of the Global Educational Policy', *Proceedings of the National Aviation University. Том. 67. № 3.*, С. 89-97. DOI: 10.18372/2306-1472.68.10912.
12. Bobrytska, VI., 2012. 'Education and Upbringing values and ideals of the Contemporary Ukrainian School in the Conditions of the Postindustrial Education', *Perspektywy rozwoju nauki. Zbior raportow naukowych*, Gdansk, P. 26 –35.
13. Bobrytska, VI., 2013. 'Planning and Implementation of Education Policy of Ukraine at the Present Stage of Civil Society Development', *Materialy IX mezinarodni vedecko-prakticka konferencie «Moderni vymozenosti vedy – 2013» Dil 32. Pedagogika*, Praha, P. 85 – 87.
14. Roberts, MJ., 2002. 'Strategic Choices for Education Reform', *Materials of the Education Policy Workshop, April 15-19*. Budapest, P. 34-37.

References:

1. Andrushchenko, VP., 2015. 'Osvita yak klyuchovyy chynnyk suchasnykh tsyvilizatsiynykh protsesiv (Education as a Key Factor in Modern Civilization Processes)', *Osvitnya polityka: filosofiya, teoriya, praktyka [monohrafiya]*, Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, S. 13-33.
2. Bobrytska, VI., 2015. 'Aksiologichnyy dyskurs osvitynyi polityky v konteksti suchasnykh suspil'nykh vyklykiv (Axiological Discourse of Educational Policy in the Context of Modern Social Challenges)', *Osvitnya polityka: filosofiya, teoriya, praktyka [monohrafiya]*, Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, S. 143-168.

3. Bobryts'ka, VI., 2013. 'Aksiologichnyy dyskurs ideyi pedahohichnoyi osvity v konteksti suchasnykh zapytiv ob'yednanoi Yevropy KHKHI stolittya (Axiological Discourse on the Ideas of Pedagogical Education in the Context of the Modern Queries of the United Europe of the Twenty-first Century)', *Osvitnya polityka: filosofiya, metodolohiya, praktyka: mizhnar. nauk.-prakt. konf., 23 – 24 zhovtnya 2013 r. : zb. materialiv*, Kyiv : NPU imeni M.P. Drahomanova, S. 156-160.
4. Bobryts'ka, VI., 2013. 'Tsinnisna platforma pidhotovky novoho vchytelya dlya ob'yednanoi Yevropy KHKHI stolittya (Valuable platform for the preparation of a new teacher for a united Europe of the twenty-first century)', *Tsili ta rezul'taty osvitnikh reform: ukrayins'ko-pol's'kyu dialoh : mizhnar. nauk. konf., 15 – 16 travnya 2013 r. : zb. materialiv*, Kyiv : Kyivskyy universytet imeni Borysa Hrinchenka, S. 5 – 10.
5. Bobryts'ka, VI., 2012. 'Osvitnya polityka u haluzi zdorov'yazberezhennya molodi za umov derzhavnogo suverenitetu (Educational policy in the field of healthcare of young people in the conditions of state sovereignty)', *Fizychna kul'tura i zdorov'ya v ukrayins'komu suspil'stvi : istoriya, s'ohodennya, maybutnye : mizhnar. nauk. konf., 18 – 19 zhovtnya 2012 r. : zb. materialiv*, Kyiv : Kyivskyy universytet imeni Borysa Hrinchenka, S. 232 – 240.
6. Bobryts'ka, VI., 2003. 'Normatyvno-pravovi ta osvitni aspekty formuvannya zdorovoho sposobu zhyttya molodi v Ukraini (Regulatory and educational aspects of the formation of a healthy lifestyle among young people in Ukraine)', *Problemy osvity: Nauk.-metod. zb., Vyp. 33*, Kyiv, S. 152 – 160.
7. Kremen', VH., 2011. 'Postup do novoyi filosofiyi osvity v Ukraini (Progress towards a new philosophy of education in Ukraine)', *Rozvytok pedahohichnykh nauk v Ukraini i Pol'shchi na pochatku KHKHI stolittya: zb. nauk. Prats'*, Cherkasy, S. 11-21.
8. YUNESKO, 2015. 'Pereosmyslivaya obrazovaniye. Obrazovaniye kak vseobshcheye blago (Rethinking Education. Education as a universal good)', *Organizatsiya Ob'yedinennykh Natsiy po voprosam obrazovaniya, nauki i kul'tury*. Dostupno: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555r.pdf>> [Data obrashcheniya 19 Dekabrya 2018].
9. Stolyarenko, O., 2008. 'Stvorenniya modeli vykhovannya tsinnisnoho stavlennya do lyudyny na osnovi idey vidkrytoyi shkoly (Creation of a model for the development of a value relation to a person based on the ideas of an open school)', *Ridna shkola, № 3 – 4 (939 – 940)*, S. 30 – 33.
10. Averintsev, SV., red., 1989. 'Filosofskiy entsiklopedicheskiy slovar' (Philosophical Encyclopedic Dictionary)', Moskva, 815 s.
11. Bobrytska, V., 2016. 'Axiological Azimuths of the Global Educational Policy', *Proceedings of the National Aviation University. Tom. 67. № 3.*, S. 89-97. DOI: 10.18372/2306-1472.68.10912.
12. Bobrytska, VI., 2012. 'Education and Upbringing values and ideals of the Contemporary Ukrainian School in the Conditions of the Postindustrial Education', *Perspektywy rozwoju nauki. Zbior raportow naukowych*, Gdansk, P. 26 – 35.
13. Bobrytska, VI., 2013. 'Planning and Implementation of Education Policy of Ukraine at the Present Stage of Civil Society Development', *Materialy IX mezynarodni vedecko-prakticka konferencie «Moderni vymozenosti vedy – 2013» Dil 32. Pedagogika*, Praha, P. 85 – 87.
14. Roberts, MJ., 2002. 'Strategic Choices for Education Reform', *Materials of the Education Policy Workshop, April 15-19*. Budapest, P. 34-37.